

Hallituksen esitys eduskunnalle pääsystä korkeampaan koulutukseen Pohjoismaiden välillä tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi pääsystä korkeampaan koulutukseen Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen. Alkuperäinen sopimus on tullut voimaan vuonna 1997 ja sen tarkoituksena on syventää pohjoismaista yhteistyötä ja lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia hakeutua ja päästä korkeampaan koulutukseen toisessa Pohjoismaassa.

Sopimusta on muutettu siten, että se on voimassa vuoden 2015 loppuun. Lisäksi sopimuksen sisältävän korvausmenettelyn mukaista opiskelijakohtaista korvausta korotetaan asteittain 22 000:sta Tanskan kruunusta

30 000:een Tanskan kruunuun vuosina 2013—2015. Vuoden 2014 ja 2015 korvaukseen lisätään myös Tanskan tilastokeskuksen määrittelemä kuluttajahintaindeksin mukainen korotus.

Sopimus on allekirjoitettu Helsingissä 31 lokakuuta 2012. Sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet Suomen ulkoasiainministeriölle muutossopimuksen hyväksymisestä. Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin osalta sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun Suomen ulkoasiainministeriölle on niiden osalta ilmoitettu muutossopimuksen voimaantulosta.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

Pohjoismaiden välillä on 3 päivänä syyskuuta 1996 tehty sopimus pääsystä korkeampaan koulutukseen. Sopimus tuli voimaan toukokuussa 1997 (SopS 23/1997 ja Ahvenanmaan osalta SopS 52/1997). Sopimuksen tarkoituksena on entisestään syventää pohjoismaista yhteistyötä ja lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia hakeutua ja päästä korkeampaan koulutukseen toisessa Pohjoismaassa.

Sopimuksen mukaan toisessa Pohjoismaassa asuvalle hakijalle annetaan hakumahdollisuus korkeakoulutukseen samoilla tai vastaavanlaisilla ehdoilla kuin oman maan hakijoille. Hakija, joka on hakukelpoinen korkeakoulutukseen siinä Pohjoismaassa, jossa hän asuu, on hakukelpoinen myös muissa Pohjoismaissa. Sopimus sisältää määräyksiä valintamenettelyjen soveltamisesta, opintosuoritusten hyväksilukemisesta sekä tiedottamisesta.

Sopimus sisältää myös maiden välisen korvausjärjestelmän. Tanska, Suomi, Norja ja Ruotsi maksavat tai saavat kalenterivuositain korvausta toisessa Pohjoismaassa tutkintoa suorittavasta ja omasta maasta opintotukea saavasta korkeakouluopiskelijasta. Kunkin maan korvausosuus otetaan huomioon lisäävänä tai vähentävänä tekijänä määriteltäessä maan maksuosuutta pohjoismaisen yhteistyön vuosittaiseen talousarvioon. Islanti ja pohjoismaiset itsehallintoalueet on sopimuksen mukaan vapautettu korvausjärjestelmästä.

Korvausjärjestelmään liittyvää opiskelijamäärää laskettaessa käytetään pohjana pohjoismaisten opintotukiviranomaisten Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiantosta vuosittain laatimia tilastotietoja. Kor-

vaus maksetaan 75 %:sta niistä opiskelijoista, jotka opiskelevat toisessa Pohjoismaassa, mutta saavat opintotukea kotimaastaan. Lyhytaikaisessa vaihdossa ja tutkijakoulutuksessa olevien opiskelijoiden määrä ei vaikuta maksuosuuteen. Opiskelijakohtainen korvaus on vuosina 1997—2012 ollut 22 000 Tanskan kruunua.

Muulla kuin kotimaassaan tutkintoa suorittavien korkeakouluopiskelijoiden määrä on sopimuksen voimassa ollessa kasvanut kaikissa Pohjoismaissa. Lukuvuonna 1998—1999 yhteensä 44 435 jostain Pohjoismaasta opintotukea saavaa opiskelijaa opiskeli oman maansa ulkopuolella, lukuvuonna 2011—2012 vastaava luku oli 48 826. Kolmessatoista vuodessa liikkuvuus on kasvanut hieman vajaalla kymmenellä prosentilla. Muissa Pohjoismaissa opiskelevien pohjoismaisten opiskelijoiden määrä on myös kasvanut. Lukuvuonna 1998—1999 muissa Pohjoismaissa opiskelevia omasta maasta opintotukea saavia korkeakouluopiskelijoita oli 6 486, lukuvuonna 2011—2012 vastaava luku oli 9 116. Tässä ryhmässä kasvua oli siis noin 40 prosenttia. Tanskassa on eniten muista Pohjoismaista tulevia korvausjärjestelmän perusteena olevia opiskelijoita. Tanska on myös ainoa Pohjoismaa, jossa muihin Pohjoismaihin lähteviä on vähemmän kuin muista Pohjoismaista tulevia. Paras tasapaino lähtevien ja tulevien välillä on Ruotsissa. Suomessa on sopimuksen voimassa ollessa opiskellut vuosittain hieman yli 200 maksuosuuteen vaikuttavaa pohjoismaista korkeakouluopiskelijaa. Myös Suomesta muihin Pohjoismaihin opiskelemaan lähtevien määrä on pysynyt jokseenkin samalla tasolla. (Lukuvuosi 1995—1996: 1 180 opiskelijaa, lukuvuosi 2011—2012: 1 109 opiskelijaa).

Opiskelijaliikkuvuus Pohjoismaiden korkeakoulujen välillä lukuvuonna 2011/2012

Maa	Lähtevät opiskelijat	Tulevat opiskelijat
Tanska	729	5 500
Suomi	1 109	223
Islanti	1 162	100
Norja	3 527	995
Ruotsi	2 589	2 298

Lähde: KELA

Sopimuksen 10 artiklan mukaan sopimus on voimassa vuoden 1999 loppuun, jollei ennen sitä toisin sovita. Pohjoismaiden ministerineuvoston päätösten mukaisesti sopimuksen voimassaoloaika on jatkettu vuosina 2000—2001, 2002—2003, 2004—2006, 2007—2009 ja 2009—2012 (SopS 23/2000, 90/2006, 89/2007, 22/2010).

Sopimuksen tallettajana toimii Suomen ulkoasiainministeriö.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Pohjoismaat haluavat sopimusta jatkamalla edistää Pohjoismaiden kansalaisten pääsyä korkeampaan koulutukseen muissa Pohjoismaissa. Sopimuksella on tarkoitus muuttaa sopimuksen sisältävää Pohjoismaisen yhteistyön talousarvioon vähentävästi tai kasvattavasti vaikuttavaa opiskelijakohtaista korvausta vastaamaan paremmin koulutuksesta vastaanottavalle Pohjoismaalle aiheutuvia kustannuksia.

Sopimuksen 7 artiklan 3 kappaletta muutetaan korvausjärjestelmän osalta siten, että opiskelijakohtaista korvausta korotetaan 22 000:sta Tanskan kruunusta 26 000:een Tanskan kruunuun vuonna 2013 ja 30 000:een Tanskan kruunuun vuonna 2014. Vuosina 2014 ja 2015 korvaukseen lisätään lisäksi kuluttajahintaindeksin mukainen korotus. Korotuksen määrittelee Tanskan tilastokeskus tammikuusta 2013 tammikuuhun 2014 Tanskassa tapahtuneen hintakehityksen perusteella.

Sopimuksen 10 artiklaa muutetaan siten, että Pohjoismaiden välistä sopimusta jatketaan vuoden 2015 loppuun saakka.

Samalla, kun Pohjoismaiden ministerineuvosto hyväksyi sopimuksen jatkamisen vuoden 2015 loppuun saakka, ministerineuvosto päätti sopimuksen vaikuttavuuden selvittämisestä sopimuskauden aikana. Selvityksen tulee sisältää ehdotus sopimuksen mahdollisesta jatkamisesta vuoden 2015 jälkeen.

3 Esityksen vaikutukset

Sopimuksen merkitystä opiskelijoiden korkeakoulutukseen pääsyyllä ja liikkuvuuden lisääntymiselle maiden välillä on vaikea arvioida, sillä samanaikaisesti koulutukseen pääsyn edellytyksiä Euroopassa on edistetty useilla muilla kansainvälisillä sopimuksilla ja ohjelmilla. Pohjoismaisen sopimuksen voidaan arvioida omalta osaltaan vaikuttaneen siihen, että korkeakoulut kiinnittävät ulkomaisten hakijoiden yhdenvertaiseen kohteluun huomiota. Sopimukseen on voitu vedota tilanteissa, joissa on ollut ilmeistä, että kaikkien pohjoismaiden kansalaisia ei ole kohdeltu samoin ehdoin. Esimerkiksi syksyllä 2010 pohjoismaiset opetusministerit vetosivat sopimukseen Ruotsin muutettua korkeakoulujen valintaperusteita siten, että muiden pohjoismaiden kansalaisia ei kohdeltu ruotsalaisten hakijoiden kanssa samoin perustein. Ruotsi muutti opiskelijavalinnan perusteita tältä osin vuonna 2011.

Sopimuksen taloudelliset vaikutukset kytkeytyvät sopimuksen korvausjärjestelmään, jolla tasataan vastaanottavalle maalle muista Pohjoismaista tulevien opiskelijoiden tutkintoon johtavasta koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia. Korvaussummaa ei ole sopimuksen voimassa ollessa aikaisemmin nostettu. Opiskelijakohtainen korvaus tulee vuonna

2013 olemaan 26 000 Tanskan kruunua, mikä vastaa noin 3 500 euroa ja vuonna 2014 korvaus on 30 000 Tanskan kruunua eli hieman yli 4 000 euroa. Korvausjärjestelmällä on lisäävä vaikutus Norjan, Suomen ja Ruotsin osuuteen Pohjoismaisen yhteistyön talousarviossa. Suurin lisäävä vaikutus kohdistuu Norjan maksuosuuteen. Sopimuksesta johtuva lisäävä vaikutus Suomen Pohjoismaisen yhteistyön talousarvioon vuonna 2009 oli noin 13,3 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 1,8 miljoonaa euroa), vuonna 2010 noin 12,7 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 1,7 miljoonaa euroa), vuonna 2011 noin 11,7 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 1,6 miljoonaa euroa) ja vuonna 2012 noin 12,7 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 1,7 miljoonaa euroa).

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön laskelmien mukaan Suomen vuoden 2013 maksuosuuden on laskettu vuoden 2010—2011 opiskelijamäärien perusteella olevan ilman ehdotettua korotusta noin 14,7 miljoonaa Tanskan kruunua (1,96 miljoonaa euroa) ja ehdotetun korotuksen mukaisesti noin 17,3 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 2,3 miljoonaa euroa). Vuonna 2013 ehdotettu muutos korvausjärjestelmään kasvattaisi näin Suomen maksuosuutta noin 356 000:lla eurolla vuoden 2010—2011 opiskelijamäärien ja nykyisen sopimuksen korvaussääntöjen mukaisesti laskettuun maksuosuuteen verrattuna.

Vuonna 2014 Suomen maksuosuus olisi vuoden 2010—2011 opiskelijamäärillä laskettuna noin 2,7 miljoonaa euroa ja edelleen vuonna 2015 samalla tasolla, mikäli opiskelijamäärissä ei tapahdu suurta muutosta. Vuosien 2014 ja 2015 maksuosuutta koskevat arviot sisältävät indeksikorotukset.

Vuoden 2013 määräraha Suomen maksuosuutta varten Pohjoismaisen ministerineuvoston talousarvioon on varattu ulkoasiainministeriön pääluokasta momentilta 24.90.66. Vuosien 2014 ja 2015 määräraha tulee varata kyseisten vuosien talousarvioihin Pohjoismaiseen yhteistyöhön varattavissa

määrärahoissa. Maksuosuuden muutoksella ei ole korkeakouluihin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia.

4 Asian valmistelu

Sopimuksen muuttamista valmisteltiin Pohjoismaisen ministerineuvoston Korkeakouluasteen koulutuksen pohjoismaisen yhteistyön neuvonantajaryhmässä (HØGUT) ja virkamieskomiteassa (ÅK-U) kevästä 2012 alkaen. Ahvenanmaan edustaja on osallistunut tähän valmistelutyöhön. HØGUT:n työhön on osallistunut myös korkeakoulujen edustaja. Pohjoismaat hyväksyivät sopimuksen muuttamisen Pohjoismaiden ministerineuvostossa 20 päivänä syyskuuta 2012 sillä varauksella, että kansalliset päätöksenteoelimet hyväksyvät sopimuksen muuttamisen.

Sopimuksesta ja sen allekirjoittamisen tarkoituksenmukaisuudesta on pyydetty lausunnot ulkoasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta. Raha-asianvaliokunta puolsi muutossopimuksen allekirjoittamisvaltuuksien myöntämistä 17 päivänä lokakuuta 2012. Tasavallan presidentti myönsi opetusministerille allekirjoitusvaltuudet 19 päivänä lokakuuta 2012. Pohjoismaiset ministerit allekirjoittivat sopimuksen Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 2012.

Tanska, Islanti, Norja ja Ruotsi sekä Färsaaret ja Grönlanti ovat ilmoittaneet Suomen ulkoministeriölle muutossopimuksen hyväksymisestä.

Hallituksen esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Hallituksen esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta sekä muilta keskeisiltä sidosryhmätahoilta. Lausunnonantajat kannattivat sopimuksen muuttamista esitetyllä tavalla. Lisäksi lausunnoissa kannatettiin sitä, että sopimuksen vaikuttavuutta on tarkoitettu arvioida sopimuskauden aikana.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Sopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

1 artikla. Artiklan mukaan muutetaan 3 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn sopimuksen 7 artiklan kolmas kappale, joka koskee korvausjärjestelmää. Korvaus maksetaan jatkosakin 75 prosentista siitä opiskelijoiden määrästä, joka saa opintotukea maasta, jossa opiskelija asuu, tämän maan säännösten mukaan toisessa Pohjoismaassa tapahtuvaa alkuperäisen sopimuksen 1 artiklassa tarkoitettua korkeampaa koulutusta varten. Vuosittainen opiskelijakohtainen korvaus on 22 000 Tanskan kruunua. Opiskelijakohtainen korvaus korotetaan 22 000 Tanskan kruunusta 26 000 Tanskan kruunuun vuonna 2013 ja 30 000 Tanskan kruunuun vuonna 2014. Lisäksi vuoden 2014 korvaus sidotaan indeksiin, joka perustuu Tanskan kuluttajahintaindeksiin (forbrugerprisindeks). Sääntelyn suorittaa Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö perustuen Tanskan tilastokeskuksen (Danmarks Statistik) arvioon Tanskan hintakehityksestä tammikuusta 2013 tammikuuhun 2014. Tämän jälkeen korvaus sidotaan indeksiin samalla tavalla seuraavana vuonna. Maiden väliset korvaukset suoritetaan vähentämällä tai lisäämällä näiden maiden mak-suosuutta pohjoismaisen yhteistyön vuotuisen talousarvioon.

2 artikla. Artiklan mukaan muutetaan alkuperäisen sopimuksen 10 artiklan toinen kappale, joka koskee sopimuksen voimassaoloaika. Sopimus on voimassa vuoden 2015 loppuun, jollei tätä ennen ole toisin sovittu.

3 artikla. Artiklassa määrätään sopimuksen voimaantulosta.

4 artikla. Artiklassa määrätään sopimuksen tallettamisesta. Muutosopimuksen alkuperäiskappale talletetaan Suomen ulkoasiainministeriöön, joka toimittaa siitä muille

sopimuspuolille oikeaksi todistetut jäljennökset.

2 Voimaantulo

Muutosopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet Suomen ulkoasiainministeriölle muutosopimuksen hyväksymisestä. Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin osalta sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun Suomen ulkoasiainministeriölle on niiden osalta ilmoitettu muutosopimuksen voimaantulosta.

Sopimus sisältää määräyksiä, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan kuuluvat Ahvenanmaan toimivaltaan.

3 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan suostumus on muun muassa tarpeen, jos sopimus aiheuttaa Suomelle sellaisia huomattavia toistuvia kustannuksia tai kertamenoja, joita ei voida kattaa jo talousarviossa olevilla määrärahoilla tai budjettivarouksilla.

Sopimus ei sisällä lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, mutta se aiheuttaa sellaisia toistuvia ja merkittäviä kustannuksia, joiden vuoksi eduskunnan on hyväksyttävä sopimus.

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, joten sopimuksen hy-

väksymisestä voidaan päättää äänten enemmistöllä. Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi pääsystä korkeampaan koulutukseen Tanskan, Suomen, Islan-

nin, Norjan ja Ruotsin välillä tehdyn sopimuksen muuttamisesta 31 päivänä lokakuuta 2012 tehdyn sopimuksen.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Opetusministeri *Krista Kiuru*

Liite

SOPIMUS

TANSKAN, SUOMEN, ISLANNIN, NORJAN JA RUOTSIN VÄLILLÄ PÄÄSYSTÄ KORKEAMPAAN KOULUTUKSEEN TEHDYN SOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA

Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin hallitukset (jäljempänä sopimuspuolet),

jotka ovat sopineet Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä pääsystä korkeampaan koulutukseen 3 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn sopimuksen (jäljempänä sopimus) muuttamisesta

— noottienvaihdolla 13 päivänä maaliskuuta 2000 Pohjoismaiden ministerineuvoston 1 päivänä kesäkuuta 1999 tekemän päätöksen mukaisesti,

— noottienvaihdolla 3 päivänä marraskuuta 2006 Pohjoismaiden ministerineuvoston 1 päivänä joulukuuta 2000, 4 päivänä kesäkuuta 2003 ja 1 päivänä marraskuuta 2006 tekemien päätösten mukaisesti,

— 23 päivänä huhtikuuta 2009 tehdyn sopimuksen mukaisesti, sekä

— Pohjoismaiden ministerineuvoston 20 päivänä syyskuuta 2012 tekemän päätöksen mukaisesti,

ja pitävät tarkoituksenmukaisena muuttaa ja jatkaa sopimuksen voimassaoloa; ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Muutetaan sopimuksen 7 artiklan kolmas kappale kuulumaan seuraavasti: ”Korvaus maksetaan 75 prosentista siitä opiskelijoiden määrästä, joka saa opintotukea maasta, jossa opiskelija asuu, tämän maan säännösten mukaan toisessa Pohjoismaassa tapahtuvaa 1 artiklassa tarkoitettua korkeampaa koulutusta varten. Vuosittainen opiskelijakohtainen korvaus on 22 000 Tanskan kruunua. Opiskelijakohtainen korvaus korotetaan 22 000 Tanskan kruunusta 26 000 Tanskan kruunuun vuonna 2013 ja 30 000 Tanskan kruunuun vuonna 2014. Lisäksi vuoden 2014 korvaus sidotaan indeksiin, joka perustuu Tanskan kuluttajahintaindeksiin (forbrugerprisindex). Sääntelyn suorittaa Pohjoismaiden ministeri-

neuvoston sihteeristö perustuen Tanskan tilastokeskuksen (Danmarks Statistik) arvioon Tanskan hintakehityksestä tammikuusta 2013 tammikuuhun 2014. Tämän jälkeen korvaus sidotaan indeksiin samalla tavalla seuraavana vuonna. Maiden väliset korvaukset suoritetaan vähentämällä tai lisäämällä näiden maiden maksuosuutta pohjoismaisen yhteistyön vuotuisen talousarvioon.”

2 artikla

Muutetaan sopimuksen 10 artiklan toinen kappale kuulumaan seuraavasti: ”Sopimus on voimassa vuoden 2015 loppuun, jollei tätä ennen ole toisin sovittu.”

3 artikla

Tämä muutosopimus tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet Suomen ulkoministeriölle hyväksyneensä muutosopimuksen.

Tämä muutosopimus on voimassa niin kauan kuin sopimus on voimassa.

Färsearten ja Grönlannin sekä Ahvenanmaan osalta muutosopimus tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun Suomen ulkoministeriölle on ilmoitettu, että muutosopimus tulee sovellettavaksi Färsearten ja Grönlannin sekä Ahvenanmaan osalta.

Suomen ulkoasiainministeriö ilmoittaa muille sopimuspuolille näiden ilmoitusten vastaanottamisesta ja muutosopimuksen voimaatuloajankohdasta.

4 artikla

Tämän muutosopimuksen alkuperäiskappale talletetaan Suomen ulkoasiainministeriöön, joka toimittaa siitä muille sopimuspuolille oikeaksi todistetut jäljennökset.

Tämän vakuudeksi asianmukaisesti valtuutetut edustajat ovat allekirjoittaneet tämän muutossopimuksen.

Sopimus on allekirjoitettu Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 2012 yhtenä kappaleena tanskan, suomen, islannin, norjan ja ruotsin kielellä. Kaikki tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset.

Tanskan hallituksen puolesta

Suomen hallituksen puolesta

Islannin hallituksen puolesta

Norjan hallituksen puolesta

Ruotsin hallituksen puolesta